

Open Schools Journal for Open Science

Vol 7, No 2 (2024)

Open Schools Journal for Open Science - Special Issue -IDEA Conference Proceedings

Ηθικά Διλήμματα Στην Εποχή Της Τεχνολογίας

Μ. Δρίβα, Α. Ευαγγελίδης, Α. Λαβάντ, Μ. Λέκκα, Μ. Μιχαηλίδη, Γ. Πανόπουλος, Χ. Σιαφίκου

Copyright © 2024, Μ. Δρίβα, Α. Ευαγγελίδης, Α. Λαβάντ, Μ. Λέκκα, Μ. Μιχαηλίδη, Γ. Πανόπουλος, Χ. Σιαφίκου

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Δρίβα Μ., Ευαγγελίδης Α., Λαβάντ Α., Λέκκα Μ., Μιχαηλίδη Μ., Πανόπουλος Γ., & Σιαφίκου Χ. (2024). Ηθικά Διλήμματα Στην Εποχή Της Τεχνολογίας . *Open Schools Journal for Open Science*, 7(2). Retrieved from <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openschoolsjournal/article/view/39493>

Ηθικά Διλήμματα Στην Εποχή Της Τεχνολογίας

Μ. Δρίβα, Α Ευαγγελίδης, Α. Λαβάντ, Μ. Λέκκα, Μ. Μιχαηλίδη, Γ. Πανόπουλος, Χ. Σιαφίκου

Περίληψη

Στις μέρες μας, η χρήση της τεχνολογίας είναι ευρεία και αναμένεται να καταγραφεί κατακόρυφη αύξηση, λόγω της τεχνητής νοημοσύνης. Αν θέλουμε να ορίσουμε την έννοια «τεχνολογία» μπορούμε να πούμε πως είναι η εφαρμογή της επιστήμης, η οποία αποσκοπεί στη βελτίωση των συνθηκών της ζωής μας. Ομολογουμένως, επειδή η τεχνολογία έχει γίνει αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητάς μας και αναπτύσσεται ραγδαία, θεωρείται αναπόφευκτη η δημιουργία ερωτημάτων σχετικών με την ηθική πλευρά της τεχνολογίας. Ειδικότερα, ζητήματα που εγείρουν ερωτήματα – ή ακόμη και διλήμματα – είναι αυτά των προσωπικών δεδομένων και της ανωνυμίας στο διαδίκτυο, της κυβερνοασφάλειας, καθώς και της τεχνητής νοημοσύνης. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η καταγραφή και αξιολόγηση των διλημμάτων αυτών, καθώς επίσης και η ανάλυσή τους

Λέξεις-κλειδιά: τεχνολογία, προσωπικά δεδομένα, ηθική, δίλημμα, τεχνητή νοημοσύνη

Προσωπικά Δεδομένα

Το θέμα που ανέκυψε με την πρόσφατη διαρροή λίστας με τα στοιχεία Ελλήνων εκλογέων του εξωτερικού επαναφέρει το ζήτημα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, η οποία είναι αναγκαία, αλλά και συνταγματικά κατοχυρωμένη. Από την άλλη, η ανωνυμία στο διαδίκτυο, η οποία επίσης προστατεύεται, δημιουργεί σοβαρά προβλήματα όταν γίνεται κακή χρήση της ως μέσο διάδοσης ψευδών ειδήσεων και συχνά συκοφάντησης. Υπό το πρίσμα αυτό, η προστασία των προσωπικών δεδομένων, η οποία αποτελεί ένα από τα βασικά ηθικά διλήμματα στην εποχή της τεχνολογίας, προϋποθέτει μια κρίσιμη ισορροπία. Μάλιστα, στο βαθμό που προσκρούει στην παραβίαση των δικαιωμάτων των άλλων ή πολύ χειρότερα λειτουργεί ως ανώνυμη «δολοφονία χαρακτήρων», σίγουρα δεν μπορεί, στις περιπτώσεις αυτές, να γίνεται αποδεκτή.

Η προστασία που παρέχεται στα προσωπικά δεδομένα μέσω του δικαιικού πλέγματος είναι συγκροτημένη στο ανώτερο δυνατό επίπεδο, συνταγματικό και ενωσιακό, και παρουσιάζει πληρότητα και μεγάλη εξειδίκευση, δεν είναι όμως απόλυτη. (Κωνσταντίνος Μποτόπουλος www.syntagmawatch.gr). Υπάρχουν τρεις πηγές δικαίου για την προστασία των προσωπικών δεδομένων με ένα πυκνό πλέγμα αλληλοσυμπληρούμενων διατάξεων:

1. Το Σύνταγμα (άρθρο 9^Α, αναθεώρηση 2001, Ζ' Αναθεωρητική Βουλή των Ελλήνων), στο κεφάλαιο περί ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, θεσπίζει γενικό δικαίωμα «προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών δεδομένων», παραπέμπει για εξειδικεύσεις στον κοινό νομοθέτη και αναθέτει τη διασφάλιση της προστασίας σε ανεξάρτητη Αρχή.
2. Ο Κανονισμός Ε.Ε. 2016/679 του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Κοινοβουλίου «για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των

δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων», γνωστός ως GDPR, από το ακρωνύμιο του τίτλου του στα αγγλικά, που τέθηκε σε εφαρμογή για τα κράτη μέλη στις 25 Μαΐου 2018). Κανονισμοί ή Οδηγίες για ειδικότερα αλλά σχετικά θέματα, όπως η Οδηγία 2002/58 ΕΚ για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες, ισχύουν συμπληρωματικά του GDPR.

3. Ο νόμος 4624/2019, σε επίπεδο εθνικής νομοθεσίας, ο οποίος ρυθμίζει ζητήματα για τα οποία δόθηκε εξουσιοδότηση από τον Κανονισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στη χώρα μας θεσπίστηκε (Νοέμβριος 1997) η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, ανεξάρτητη διοικητική Αρχή που έχει ως αποστολή την εποπτεία της εφαρμογής των νόμων και άλλων ρυθμίσεων που αφορούν στην προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Σύμφωνα ωστόσο με την Οδηγία 95/46/ΕΚ, οι αρχές της προστασίας δεν εφαρμόζονται σε δεδομένα που έχουν καταστεί ανώνυμα κατά τρόπο ώστε να μην μπορεί να εξακριβωθεί πλέον η ταυτότητα του προσώπου στο οποίο αναφέρονται. (Ανωνυμοποίηση και ψευδωνυμοποίηση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, Δρ. Κωνσταντίνος Λιμνιώτης Ε.Ε.Π.). Όπως σημειώνει, οι αρχές της προστασίας δεν θα πρέπει να εφαρμόζονται σε ανώνυμες πληροφορίες, δηλ. πληροφορίες που δεν σχετίζονται με ταυτοποιημένο ή ταυτοποιήσιμο πρόσωπο ή σε δεδομένα που έχουν καταστεί ανώνυμα κατά τρόπο ώστε η ταυτότητα του προσώπου να μην μπορεί να εξακριβωθεί. Για να κριθεί αυτό θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όλοι οι διαθέσιμοι αντικειμενικοί παράγοντες και οι εξελίξεις της τεχνολογίας.

Εξάλλου το Δικαστήριο της ΕΕ με απόφασή του φαίνεται πως επιχειρεί να κατεβάσει τον υψηλό πήχη της ανωνυμοποίησης και να περιορίσει, ή να εξορθολογήσει, το πεδίο εφαρμογής της νομοθεσίας για την προστασία προσωπικών δεδομένων (Lawspot.gr/nomika-blogs, Δημήτρης Βέρρας). Η ερμηνεία του Γενικού Δικαστηρίου ως προς την ανωνυμοποίηση ή ψευδωνυμοποίηση δεδομένων μπορεί να έχει σημαντικές συνέπειες σε πολλαπλές πτυχές της επεξεργασίας δεδομένων, μεταξύ αυτών ως προς τους αυστηρούς κανόνες για τις διαβιβάσεις δεδομένων.

Το βέβαιο είναι ότι η ανεξέλεγκτη καταχώριση και επεξεργασία προσωπικών δεδομένων σε ηλεκτρονικά αρχεία προσώπων, υπηρεσιών και οργανισμών δημιουργεί προβλήματα στην ιδιωτική ζωή των πολιτών και για την αντιμετώπισή τους δεν αρκούν οι υπάρχουσες θεσμικές εγγυήσεις και ρυθμίσεις, αλλά χρειάζονται πρόσθετες ασφαλιστικές δικλείδες. Το ίδιο ισχύει και για την προστασία δημόσιων προσώπων, αλλά και απλών πολιτών, από την, συνήθως ανώνυμη, παραπληροφόρηση και διάδοση ψευδών ειδήσεων μέσω διαδικτύου. Και σε κάθε περίπτωση τα προσωπικά δεδομένα του ενός θα πρέπει να προστατεύονται μέχρι του ορίου του να μην παραβιάζονται τα δικαιώματα του άλλου.

Τεχνητή Νοημοσύνη

- **Μπορούμε να την εμπιστευτούμε;**

Το μέλλον μας επιφυλάσσει πολλά. Κάποιοι από μας είναι ανυπόμονοι, ενώ άλλοι φοβούνται να το ανακαλύψουν. Αυτό φυσικά, γιατί η τεχνητή νοημοσύνη είναι ένα αρκετά αμφιλεγόμενο θέμα. Βρισκόμαστε στην αρχή μιας νέας ιστορίας, εδώ ξεκινούν πολλά που μπορεί σε λίγα χρόνια να είναι πια δεδομένα. Δε μιλάμε απλά για ανάπτυξη, μιλάμε για πολυδιάστατη επανάσταση σε όλους τους τομείς. Κανείς μπορεί να θέλει να την σταματήσει, ωστόσο, είναι πια αναπόφευκτο.

- **Σκέφτονται οι μηχανές; Και αν ναι, με τι κριτήρια;**

Η τεχνητή Νοημοσύνη εφαρμόζεται με αλγορίθμους, είναι η βάση κάθε απόφασης που λαμβάνει. Ένας τέτοιος αλγόριθμος έχει μια συγκεκριμένη δομή. Αυτή του επιτρέπει να παίρνει αποφάσεις, όπως και ένας άνθρωπος. Τι γίνεται όμως με το ηθικό κομμάτι; Με τι κίνητρα δομείται ένας τέτοιος αλγόριθμος; Μιλώντας για αυτό το θέμα, κανείς πρέπει να τονίσει την ηθική ευθύνη που αποζητάται. Σε μια τόσο ραγδαία εξελισσόμενη κοινωνία, όπως η δική μας, όπου οι απόψεις αλλάζουν και τα στερεότυπα καταρρίπτονται καθημερινά, ποιος διασφαλίζει την υπευθυνότητα αυτών των συστημάτων, οι δημιουργοί, οι χρήστες ή τα ίδια τα συστήματα; Πώς γίνεται να παίρνει ένα μηχανήμα αποφάσεις για μείζονος σημασίας προβλήματα, από τη στιγμή που ούτε εμείς οι ίδιοι δεν καταφέρνουμε να φέρουμε σε πέρας; Τα δεδομένα είναι αυτά που κάνουν τον αλγόριθμο, τη σκέψη μας όμως τη δομούν πολύ πολυπλοκότερες έννοιες.

Ταυτόχρονα, υπάρχουν ακόμη πολλά επακόλουθα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η αυτοματοποίηση. Από τη μια πλευρά η αυτοματοποίηση θα μπορούσε να επιφέρει αποτελεσματικότητα και οικονομική ανάπτυξη. Από την άλλη, βέβαια, θα μπορούσε να οδηγήσει, όπως και γίνεται ήδη, στο να χαθούν θέσεις εργασίας και να αυξηθεί η ανισότητα στον εργασιακό χώρο. Μιλάμε για πλήγμα εργατικού δυναμικού. Θέλουμε να καταλήξουμε να δουλεύουν τα μηχανήματα για εμάς ή εμείς για αυτά;

- **Και τι γίνεται όταν προσωπικά δεδομένα γίνονται γνωστά σε παγκόσμιους φορείς;**

Είναι πραγματικά τρομακτικό να φανταστεί κανείς τι μπορεί να δημιουργήσει ένα τέτοιο εργαλείο. Ακούμε συνεχώς για περιπτώσεις σε όλο τον κόσμο, που αποδεικνύουν ότι η τεχνητή νοημοσύνη αποτελεί κίνδυνο. Είναι γεγονός, τον Σεπτέμβρη του 2023, σε πόλη της Ισπανίας, πάνω από είκοσι νεαρά κορίτσια βρέθηκαν εκτεθειμένα στα μάτια όλων. Παρόλο που οι ίδιες είχαν ανεβάσει, στον προσωπικό τους λογαριασμό φωτογραφίες τους σε όμορφες στιγμές της ζωής τους, κατάφεραν να αλλοιωθούν. Κάποιος, εκμεταλλευόμενος τη δύναμη της τεχνητής νοημοσύνης, τις παραμόρφωσε και στη θέση των ρούχων τους βρέθηκαν γυμνές και παγιδευμένες. Τα θύματα αυτά της τεχνητής νοημοσύνης δεν μπορούσαν να πιστέψουν ότι μετά από μια απλή επεξεργασία, όλη τους η ζωή θα στιγματιζόταν. Η τεχνητή νοημοσύνη σε λάθος χέρια μπορεί να καταστρέψει. Δυστυχώς αυτό είναι μόνο ένα από παραδείγματα. Ο οποιοσδήποτε θα μπορούσε να βρίσκεται στη θέση τους, κανείς δεν είναι προστατευμένος.

Ας λάβουμε υπόψιν μας, επίσης, το ενδεχόμενο η τεχνητή νοημοσύνη να εισβάλλει και στον τομέα της δικαιοσύνης.

Η βάση της δικαιοσύνης είναι η επιείκεια. Όντως, οι δίκες και οι δικαστικές αποφάσεις λαμβάνονται κατά κύριο λόγο βάση αποδεικτικών στοιχείων και δεδομένων. Όμως ποιος δικάζει τον άνθρωπο, ο δικαστής ή ο αλγόριθμος; Για να κρίνουμε έναν άνθρωπο δεν χρειάζεται μόνο η απτή απόδειξη, αλλά και η ολόπλευρη κατανόηση, συναισθηματική και ηθική, που αρμόζει στην περίπτωση. Ένας δικαστής ακούει τον πολίτη, η δουλειά του είναι να λύνονται οι διαφορές της κοινωνίας. Οι διαφορές αυτές αφορούν εμας, ανθρώπους με συμφέροντα και συναισθήματα. Πώς θα μπορούσε να το αντιληφθεί αυτό ένα ρομπότ;

Από την άλλη πλευρά, με την βοήθεια των αλγορίθμων, κανείς βλέπει όντως, χωρίς να είναι επηρεασμένος από προκαταλήψεις και ατομικά συμφέροντα, την γυμνή αλήθεια της υπόθεσης. Κανείς ποτέ δεν κατηγορήσε ρομπότ για αμεροληψία. Τι είναι άρα πιο θεμιτό, οι δίκες ως έχουν ή η αντικατάσταση σε μεγάλο μέρος τους από τεχνητή νοημοσύνη;

Επίλογος

Εμβραθύνοντας κανείς, λοιπόν, για την τεχνητή νοημοσύνη, μπορεί να καταλάβει ότι πρόκειται για θέμα που περικλείει σχεδόν όλους τους τομείς της καθημερινότητας μας. Οι αποφάσεις που καλούνται να ληφθούν τώρα από την ανθρωπότητα, όσον αφορά αυτό το ζήτημα, είναι σημαδιακές. Η χρήση ενός τέτοιου εργαλείου δεν ξεκινάει με άσχημες προθέσεις και τα οφέλη της δεν πρέπει να αγνοηθούν. Παρ όλα αυτά, η τεχνητή νοημοσύνη σίγουρα θα συνεχίζει να προκαλεί ανησυχίες λόγω ηθικών διλημάτων. Κίνδυνοι περί προσωπικών δεδομένων και ιδιωτικότητας θα βρεθούν μπροστά μας αν δεν πάρουμε τα κατάλληλα μέτρα. Η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να γίνει φίλος μας, όμως αν από εργαλείο καταλήξει σε όπλο που στρέφουμε στον κρόταφό μας, οι συνέπειες θα είναι ολέθριες.

Βιβλιογραφία:

[AI-generated naked child images shock Spanish town of Almedralejo \(bbc.com\)](#)

[Τεχνητή Νοημοσύνη \(AI\) και ηθικά διλήμματα \(iguru.gr\)](#)